

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
дисципліни
“ФІНАНСИ”
(для молодших спеціалістів)

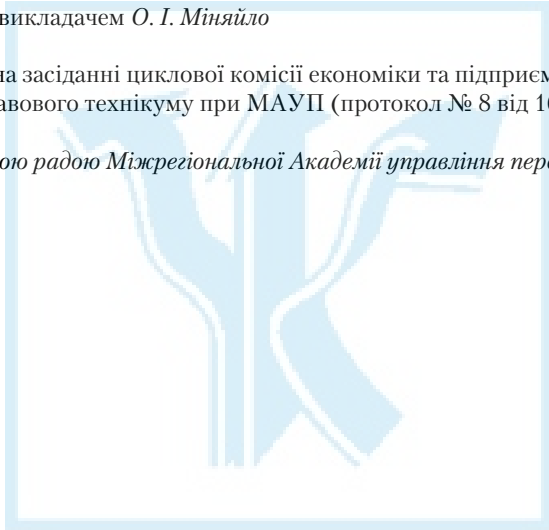
МАУП

Київ 2006

Підготовлено викладачем *О. І. Міняйло*

Затверджено на засіданні циклової комісії економіки та підприємництва
Економіко-правового технікуму при МАУП (протокол № 8 від 16.03.06)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

МАУП

Міняйло О. І. Навчальна програма дисципліни “Фінанси” (для молодших спеціалістів). — К.: МАУП, 2006. — 15 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, тематичний план, зміст дисципліни “Фінанси”, питання для самоконтролю, варіанти контрольних робіт, а також список літератури.

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП),
2006

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Ринкова економіка становить соціально орієнтоване господарство, що доповнюється державним регулюванням. Значну роль у структурі ринкових відносин відіграють фінанси як частина ринкових відносин і водночас важливий інструмент реалізації державної політики.

Дисципліна “Фінанси” є спеціальною базовою і вивчає конкретні форми прояву економічних законів у сфері фінансів.

Мета вивчення цієї дисципліни — засвоїти сукупність відносин щодо мобілізації, розподілу та використання централізованих і децентралізованих фондів грошових коштів.

Методологічні та теоретичні засади науки про фінанси базуються на економічній теорії. Такий підхід уможливило вивчення фінансів у зв'язку з іншими економічними категоріями. Дисципліна “Фінанси” тісно пов'язана з такими дисциплінами, як “Макроекономіка” та “Мікроекономіка”.

Завдання курсу — формування правильного розуміння закономірностей у сфері фінансових відносин держави, господарства і населення, висвітлення шляхів використання цих закономірностей у практиці фінансової роботи; з'ясування ролі фінансів в економічній перебудові суспільства.

Вивчення курсу “Фінанси” передбачає здобуття знань за всіма напрямками функціонування фінансового механізму, а саме:

- вивчення загальнофінансового механізму;
- класифікація фінансових проблем, що виникають у державі;
- застосування основних положень теорії фінансів до обґрунтування напрямів вирішення фінансових проблем;
- управління фінансами в державі;
- формування фінансових фондів різного рівня управління та призначення;
- фінансове регулювання ринкових відносин;
- формування ринкових відносин;
- вплив фінансів на зовнішньоекономічну діяльність країни.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
дисципліни
“ФІНАНСИ”

№ пор.	Назва змістового модуля і теми
	Змістовий модуль I. Теоретичні аспекти фінансів. Державні фінанси
1	Сутність і призначення фінансів
2	Фінансова система України
3	Державний бюджет
4	Державні доходи
5	Державні видатки
6	Податкова система
	Змістовий модуль II. Структура фінансів та характеристика її елементів
7	Державні цільові фонди
8	Фінанси підприємницьких структур
9	Страховання і страховий ринок
10	Фінанси у зовнішньоекономічній діяльності
Разом годин: 81	

ЗМІСТ
дисципліни
“ФІНАНСИ”

Змістовий модуль I. Теоретичні аспекти фінансів. Державні фінанси

Тема 1. Сутність і призначення фінансів

Поняття фінансів. Історичні етапи становлення та розвитку фінансів. Передумови виникнення фінансів. Необхідність фінансів в умовах ринкової економіки. Фінанси – специфічна форма суспільних відносин, підсистема економічного оазису.

Специфічні сфери фінансів: державні фінанси; фінанси господарських одиниць; фінансовий ринок; міжнародні фінанси. Характеристика цих сфер.

Фінанси, особливості їх функціонування — економічне вчення про товарно-грошові відносини. Відбиття специфіки товарно-грошових відносин і функцій держави в умовах ринкової економіки на фінансових відносинах.

Функції фінансів. Прояви функцій фінансів у процесі розподілу та перерозподілу валового внутрішнього продукту і національного доходу. Сутність контрольної функції фінансів, її прояв в організації контролю за розподілом частини валового внутрішнього продукту за відповідними фондами та їх витрачанням за цільовим призначенням.

Поняття фінансових ресурсів. Централізовані фінансові ресурси. Децентралізовані фінансові ресурси. Джерела їх формування.

Література [I — 1– 3; II — 15; 16; 20]

Тема 2. Фінансова система України

Поняття фінансової системи. Фінансова система як об'єкт управління. Структура фінансової системи: фінанси підприємств, державний бюджет, місцеві бюджети, страхування, державні цільові фонди, державний кредит, фінанси населення, фінансовий ринок.

Фінансова політика — складова економічної та соціальної політики держави. Зміст і завдання фінансової політики. Основні напрями фінансової політики.

Стратегія і тактика фінансової політики України на сучасному етапі.

Фінансовий механізм. Поняття і структура фінансового механізму. Зв'язок фінансового механізму з господарським і фінансовою політикою. Роль фінансового механізму в реалізації фінансової політики держави.

Об'єкти і суб'єкти управління фінансами. Органи управління фінансами та їх функції. Характеристика Міністерства фінансів України, Державної податкової служби України, Державного казначейства України та їх структурних підрозділів у регіонах щодо оперативного управління фінансами.

Фінансове планування. Система фінансових планів. Зведений фінансовий баланс держави.

Фінансовий контроль. Зміст і призначення фінансового контролю. Види, методи фінансового контролю. Державні та недержавні органи фінансового контролю. Розвиток фінансового законодавства в Україні.

Література [I — 1; 2; II — 10; 15; 16; 20]

Тема 3. Державний бюджет

Сутність та призначення бюджету держави. Значення державного бюджету в господарському механізмі держави.

Бюджет як економічна категорія, його об'єкти та суб'єкти. Бюджет як основний фінансовий план держави.

Показники стану бюджету – профіцит бюджету і бюджетний дефіцит. Причини виникнення бюджетного дефіциту та профіциту, припустимі межі.

Бюджетний устрій і бюджетна система. Принципи побудови бюджетної системи. Державний бюджет: поняття та функції. Місцеві бюджети України. Функції місцевих бюджетів. Зведений бюджет: сутність та призначення.

Бюджетне субсидювання та його види: субсидії, субвенції, дотації. Бюджетні позички, порядок їх видавання і погашення.

Бюджетний процес, його складові та регламентування. Бюджетне планування, його завдання, методи і принципи. Виконання Державного бюджету.

Література [I – 1; 2; II – 8; 10; 18; 20]

Тема 4. Державні доходи

Поняття та економічний зміст державних доходів. Фактори впливу на масштаби державних доходів.

Джерела доходів централізованих і децентралізованих державних фінансових ресурсів.

Принципи організації системи доходів бюджету, їх класифікація. Розподіл доходів між ланками бюджетної системи.

Структура доходів Державною бюджету України. Міжбюджетні трансферти з місцевих бюджетів. Податкові надходження та їх значення в системі доходів бюджету. Державні позики та емісійний дохід. Неподаткові доходи бюджету, їх склад і призначення.

Місце централізованих цільових фондів в економічному та соціальному розвитку держави. Об'єктивна необхідність їх створення. Доходи державних підприємств та організацій – складова державних доходів. Прибуток державних підприємств.

Література [I – 1; 2; II – 4; 15; 16; 20]

Тема 5. Державні видатки

Сутність, характеристика, склад, структура державних видатків. Класифікація видатків бюджету.

Порядок фінансування державних капітальних вкладень. Методи фінансового контролю за цільовим і ефективним використанням бюджетних асигнувань.

Державні видатки на соціальний захист населення і соціальну сферу. Склад і структура державних видатків у соціально-культурній сфері, особливості її фінансування.

Видатки, що здійснюються з Державного бюджету України, бюджетів сіл, селищ, міст районного значення та їх об'єднань, районних бюджетів та бюджетів міст республіканського підпорядкування, Автономної Республіки Крим і міст обласного значення і враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів. Видатки місцевих бюджетів, що не враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів.

Сутність та види міжбюджетних трансфертів. Трансферти, які надаються з Державного бюджету України місцевим бюджетам.

Дотації вирівнювання.

Кошти, що надходять до Державного бюджету України з місцевих бюджетів. Міжбюджетні трансферти між місцевими бюджетами.

Субвенція з Державного бюджету України місцевим бюджетам на здійснення програм соціального захисту.

Література [I – 1; 2; II – 13–16]

Тема 6. Податкова система

Сутність, призначення та функції податків. Класифікація податків.

Принципи оподаткування. Характеристика елементів податку. Основні види податків та механізм їх обчислення.

Загальнодержавні податки, їх структура та порядок встановлення. Склад місцевих податків та зборів і порядок їх встановлення. Законодавство України про місцеве оподаткування. Основні види податків та механізм їх стягнення.

Об'єктивна необхідність податкової системи і вимоги до неї. Структурна будова податкової системи. Методи побудови податкових систем. Типи податкових систем. Податкова політика: поняття та напрями.

Мета податкового менеджменту, його об'єкт та суб'єкти.

Державна податкова служба. Склад податкової служби України. Законодавство про податкову службу в Україні. Організаційна структура та функції державної податкової адміністрації.

Література [I – 1; 2; II – 4; 7; 9; 12; 16; 20]

Змістовий модуль II. Структура фінансів та характеристика її елементів

Тема 7. Державні цільові фонди

Сутність, роль та призначення державних цільових фондів на сучасному етапі. Трансформація функцій державних фондів в умовах перехідної економіки.

Класифікація державних цільових фондів. Економічні та соціальні державні цільові фонди.

Сутність та значення соціального захисту населення України на сучасному етапі. Принципи соціального страхування.

Пенсійне забезпечення — складова соціального захисту. Специфіка пенсійних відносин в Україні. Джерела формування та напрями фінансування коштів державного Пенсійного фонду. Необхідність та напрями реформування пенсійного забезпечення в Україні.

Актуальні питання функціонування недержавних пенсійних фондів в Україні.

Джерела формування фондів державного соціального страхування України.

Роль системи соціального захисту безробітних у вирішенні соціально-економічних проблем в Україні. Механізм управління грошовими потоками Фонду обов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття.

Державні цільові фонди місцевих органів влади. Валютні та резервні фонди місцевих органів влади.

Література [I – 1; 2; II – 4; 6; 8; 13; 18]

Тема 8. Фінанси підприємницьких структур

Поняття фінансів підприємницьких структур. Місце фінансів підприємницьких структур у фінансовій системі країни.

Структура фінансових відносин на підприємстві.

Поняття і структура майна підприємства. Основні та оборотні засоби, їх особливості. Порядок формування майна підприємства.

Поняття фінансових ресурсів підприємницьких структур.

Розподіл джерел формування фінансових ресурсів підприємства на власні та залучені.

Поняття фондів, що утворюються на підприємстві, їх види: фонди статутний, резервний, амортизаційний, оплати праці та ін.

Економічний зміст прибутку, його склад. Фактори формування прибутку. Розподіл і використання прибутку підприємств.

Фінансове планування на підприємствах: зміст, мета, завдання.

Особливості фінансових відносин на підприємствах різних форм власності та видів діяльності. Фінанси комерційних підприємств. Особливості організації фінансів некомерційних установ і організацій. Фінанси громадських організацій та добродійних фондів.

Література [I – 1; 3; II – 6; 9; 12; 17; 19]

Тема 9. Страхування і страховий ринок

Економічна необхідність, сутність та функції страхування. Страховий фонд як джерело покриття збитків від страхових випадків. Суб'єкти страхових відносин: страховики, страхувальники.

Галузі страхування: страхування особисте, майнове, відповідальності. Сутність, принципи обов'язкового та добровільного страхування. Види майнового страхування. Необхідність та зміст страхування відповідальності.

Ризик у підприємництві та необхідність його страхування. Види підприємницьких ризиків.

Співстрахування та перестрахування: зміст і функції.

Сутність, структура та суб'єкти страхового ринку. Внутрішня система та зовнішнє середовище страхового ринку. Ліцензування страхової діяльності.

Формування та перспективи розвитку страхового ринку України.

Література [I – 1–3; II – 6; 9; 12; 14; 17; 19]

Тема 10. Фінанси у зовнішньоекономічній діяльності

Поняття зовнішньоекономічної діяльності. Форми та види зовнішньоекономічної діяльності. Суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності.

Державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності як складова загальної зовнішньоекономічної політики держави. Інструменти, засоби та форми регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Фінансовий механізм зовнішньоекономічних відносин. Іноземні інвестиції: поняття, значення та види.

Міжнародні кредитні відносини. Міжнародний кредит та його форми. Комерційний і банківський кредити: сутність, призначення та види.

Валютні відносини та їх державне регулювання в Україні. Валютні системи: сутність та види. Структура валютної системи. Валютна політика держави. Валютне регулювання в Україні: поняття, напрями та суб'єкти. Валютний ринок.

Міжнародні валютно-фінансові та кредитні організації: Міжнародний валютний фонд, Міжнародний банк реконструкції та розвитку, Банк міжнародних розрахунків.

Література [I – 2; 3; II – 4–7; 13; 14; 18]

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Бюджетна політика: зміст і структура.
2. Бюджетне планування: завдання, методи і принципи.
3. Бюджетний дефіцит: причини виникнення та шляхи подолання.
4. Взаємозв'язок ланок бюджетної системи, їх форми і організація.
5. Види державного бюджету.
6. Грошові надходження підприємств.
7. Елементи ринкової інфраструктури.
8. Зарубіжний досвід мобілізації державних доходів.
9. Зміст та призначення державних доходів.
10. Значення соціального захисту населення.
11. Класифікація державних видатків та державних доходів.
12. Класифікація державних цільових фондів.
13. Класифікація джерел доходів підприємств.
14. Класифікація податків.
15. Контролюючі органи держави у сфері фінансів.
16. Майно підприємства: зміст, призначення та структура.
17. Міжбюджетні відносини.
18. Місце трансфертів у системі державних фінансів.
19. Місце фінансів у розподілі ВВП та національного доходу.
20. Недержавний фінансовий контроль.
21. Необхідність фінансів в умовах ринкової економіки.
22. Засади правового регулювання державних доходів та видатків.
23. Особливості оподаткування різних суб'єктів господарювання.

24. Особливості організації фінансів банків.
25. Перспективи розвитку страхового ринку України.
26. Планування доходів та видатків держави.
27. Податкова політика України на сучасному етапі її розвитку.
28. Податкова система України та напрями її вдосконалення.
29. Податкова система: сутність, структура та методи побудови.
30. Поняття амортизації та її методи.
31. Поняття бюджетного процесу та його стадії.
32. Поняття і види фінансового контролю, методи його здійснення.
33. Поняття та сутність місцевих фінансів.
34. Правове регулювання фінансових відносин.
35. Принципи оподаткування та елементи податку.
36. Принципи побудови фінансової системи.
37. Роль місцевих фінансів у фінансовій системі країни.
38. Роль фінансового механізму у процесі реалізації фінансової політики держави.
39. Система державних органів управління фінансами та їх функції.
40. Співстрахування та перестраховання.
41. Становлення та розвиток бюджетної системи України.
42. Страховий ринок. Класифікація страхування.
43. Сутність державних доходів та видатків.
44. Сутність страхування та його функції.
45. Сутність та призначення нематеріальних активів підприємства.
46. Сутність фінансів та їх функції.
47. Сутність, призначення і роль бюджету держави.
48. Сутність фінансового механізму та зміст його складових.
49. Управління місцевими фінансами та його суб'єкти.
50. Управління фінансами: поняття, функціональні елементи.
51. Фінанси населення та їх характеристики.
52. Фінанси у зовнішньоекономічній діяльності.
53. Фінансова політика держави. Фінансовий механізм.
54. Фінансове планування та управління фінансами.
55. Фінансовий контроль та його види.
56. Фінансові відносини між банком та підприємством.
57. Фінансові ресурси підприємства.
58. Функціонування недержавних пенсійних фондів.
59. Характеристика фондів, що утворюються на підприємстві.
60. Централізовані та децентралізовані фонди держави.

ВАРІАНТИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

Варіант 1

1. Поняття фінансових ресурсів та джерела їх формування.
2. Фінансове планування та управління фінансами.
3. Бюджетний дефіцит: причини виникнення та шляхи подолання.

Варіант 2

1. Фінансовий контроль та його види.
2. Принципи організації державних видатків.
3. Управління місцевими фінансами.

Варіант 3

1. Податкова система: сутність, структура та методи побудови.
2. Сутність страхування та страхового ринку.
3. Поняття фінансових ресурсів підприємства.

Варіант 4

1. Характеристика фондів, що утворюються на підприємствах.
2. Класифікація державних видатків.
3. Особливості організації та функціонування фінансового ринку України.

Варіант 5

1. Принципи оподаткування та елементи податку.
2. Фінансова політика держави.
3. Місце страхового ринку у фінансовій системі.

Варіант 6

1. Функції фінансів та їх характеристика.
2. Сутність та структура фінансової системи.
3. Поняття бюджетного процесу та його стадії.

Варіант 7

1. Фінансовий механізм, його поняття і структура.
2. Зміст та призначення державних доходів.
3. Роль місцевих фінансів у фінансовій системі країни.

Варіант 8

1. Сутність фінансів підприємницьких структур.
2. Бюджетна політика: зміст і структура.
3. Класифікація податків за їх ознаками.

Варіант 9

1. Сутність, призначення і роль бюджету держави.
2. Поняття та структура майна підприємства.
3. Характеристика елементів ринкової інфраструктури.

Варіант 10

1. Природа та сутність фінансів як економічної категорії.
2. Система державних доходів: податкові та неподаткові платежі.
3. Поняття та значення фінансового ринку.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

I. Основна

1. *Бедь В. В., Козут Ю. М.* Фінанси: Навч.-метод. посіб. — К.: МАУП, 2004. — 168 с.
2. *Василик О. Д., Павлюк К. В.* Державні фінанси України: Підручник. — 2-ге вид., переробл. та допов. — К.: ЦУЛ, 2004. — 608 с.
3. *Фінанси (теоретичні основи): Підручник / М. В. Грідчина, В. Б. Захожай, Л. Л. Осіпчук та ін.* — 2-ге вид., випр. і допов. — К.: МАУП, 2004. — 312 с.

II. Додаткова

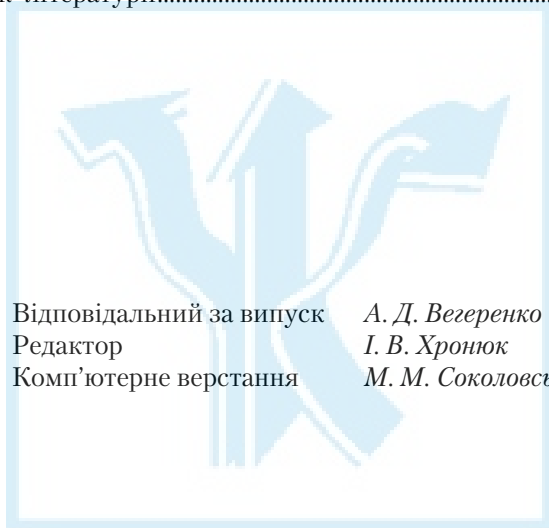
4. *Боди З., Мертон Р.* Финансы: Учеб. пособие: Пер. с англ. — М.: Вильямс, 2000. — 592 с.
5. *Бойцун Н. Є., Стукало Н. В.* Міжнародні фінанси: Навч. посіб. — 2-ге вид. — К.: Професіонал, 2005. — 336 с.
6. *Бочаров В. В.* Корпоративные финансы.— СПб.: Питер, 2001.— 256 с.
7. *Джонс Э.* Деловые финансы: Пер. с англ. — М.: Олимп-Бизнес, 1998. — 416 с.
8. *Василик О. Д.* Теорія фінансів: Підручник.— К.: Вид-во НІОС, 2000. — 416 с.

9. *Романенко О. Р.* Фінанси: Підручник.— 3-тє вид., стереотип. — К.: ЦНЛ, 2006. — 312 с.
10. *Сунцова О. О.* Місцеві фінанси: Навч. посіб. — К.: ЦНЛ, 2005. — 560 с.
11. *Теорія фінансів:* Навч. посіб. / П. М. Леоненко, П. І. Юхименко, А. А. Льєнко та ін. — К.: ЦНЛ, 2005. — 480 с.
12. *Финансы, денежное обращение, кредит:* Учебник./ Под ред. В. К. Сенчагова, А. И. Архипова.— М.: Проспект, 2001.— 496 с.
13. *Финансы. Денежное обращение. Кредит* / Под ред. А. П. Ковалева. — Ростов н/Д: Феникс, 2001. — 480 с.
14. *Финансы:* Пер. с англ. — М.: Олимп-Бизнес, 1998. — 560 с.
15. *Фінанси (теоретичні основи):* Підручник / М. В. Грідчина, В. Б. Захожай, Л. Л. Осіпчук та ін. — К.: МАУП, 2002. — 280 с.
16. *Фінанси:* Навч. посіб. / В. С. Загорський, О. Д. Вовчак, І. Г. Благун, І. Р. Чуй. — К.: Знання, 2006. — 247 с.
17. *Фінансова діяльність підприємства:* Підручник / О. М. Бандурка, М. Я. Коробов, П. І. Орлов, К. Я. Петрова.— 2-ге вид., переробл. і допов. — К.: Либідь, 2003. — 384 с.
18. *Фінансове право:* Підручник / За ред. Л. К. Воронової. — Х., 1998.
19. *Шелудько Н. М.* Проблемні кредити та фінансова стійкість банківської системи України // Фінанси України. — 2000. — № 1.
20. *Юрій С. І., Стоян В. І., Мац М. Й.* Казначейська система: Підручник. — Тернопіль: Карт-бланш, 2002.
21. *Юрій С. І., Бескид Й. Н.* Бюджетна система України. — К.: Вид-во НІОС, 2000. — 400 с.
22. www.minfin.gov.ua

МАУП

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	3
Тематичний план дисципліни “Фінанси”	4
Зміст дисципліни “Фінанси”	4
Питання для самоконтролю	10
Варіанти контрольних робіт	12
Список літератури	13

Відповідальний за випуск *А. Д. Вегеренко*
Редактор *І. В. Хронюк*
Комп'ютерне верстання *М. М. Соколовська*

МАУП

Зам. № ВКЦ-2824

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП